WASHINGTON D.C.

І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXV. Ч. 27. ЦЕНТІВ 10 CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 8-го ЛЮТОГО (FEBRUARY) 1958 TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 27. VOL. LXV.

СТВОРЕНО СЕНАТСЬКУ КОМІСІЮ ДЛЯ СПРАВ МІЖПЛЯНЕТНОЇ ПРОГРАМИ

Вашингтон. — 79 голосами проти одного американський Сенат вирішив в четвер 6 лютого створити спеціяльну сенатську комісію для координування і здійснювання всіх леґіслятивних заходів й акцій, зв'язаних з астронавтикою і міжплянетними дослідами та летами. Комісія буде складатися з 30 членів і її очолюватиме провідник демократів у Сенаті сен. Линдон Б. Джансон з Тексасу. Найближчим завданням комісії буде розгляд розплянованої урядом міжплянетної програми й опрацювання відповідного законопроєкту, що мав би бути переданий на розгляд пленуму Сенату дня 1 червня ц. р. Над готуванням, зв'язаних з цим пропозицій і плянів, працює тепер з доручення през. Айзенгавера, науковий дорадник Президента д-р Джеймс Р. Кіллієн. Рішення створити таку комісію для справ міжплянетної програми прийнято за рекомендацією сен. Джансона, підтриманою дуже гаряче провідником республіканців у Сенаті Вільямом Ф. Новлендом з Каліфорнії, як теж усіма членами сенатської підкомісії готовости. Єдиним противником творення цієї комісії був демократичний сенатор Аллен Дж. Еллендер. Одночасно із створенням згаданої комісії і Сенат і Палата Репрезентантів прийняли компромісову резолюцію, яка уповноважує секретаря оборони адміністрування на протязі одного року всією американською міжплянетною програмою і всіма відповідними проєктами, дорученими йому президентом Айзенгавером. В цій резолюції обидві леґіслятивні палати підтвердили теж юрисдикцію секретаря оборони над розвитком і продукцією балістичних ракет і та інших родів далекосяжної зброї. Разом з цим цього ж самого дня Палата Репрезентантів прийняла законопроєкт про асиґнування додаткових 1,260,000,000 на невідкладні мілітарні завдання, зокрема на розвиток і продукцію балістичних ракет й інших родів відплатної зброї. Члени новоствореної комісії будуть визначені провідниками демократів і республіканців у Сенаті з-поміж видатних членів існуючих комісій, зокрема таких, як бюджетова, закордонних взаємин, збройних сил, міжстейтової і закордонної торгівлі, урядових дій та атомової енергії. Оконечне затвердження запропонованих членів належить до компетенції віце-президента Ніксона, як предсідника Сенату. Подібно була творена в 1948 році комісія для справ атомової енергії. Чи буде створена така комісія і при Палаті Репрезентантів, покищо невідомо.

Бенсон заявляє, що американські фермери домагаються 4-ох свобід

Вашингтон. — Секретар рільництва Езра Тефт Бенсон промовляв на прийнятті в Крайовому Пресовому Клюбі і заявив, що тепер вже не діють ті лікарства на удородження фермерства, які були приписані кілька років тому. На думку секретаря рільництва треба б написати нову рецепту, щоб 22 мільйони фармерів могли працювати для оздоровлення свого стану. Цією рецептою Бенсон вважає „чотири свободи" фармерів, яких домагаються самі фармери: (1) Дайте нам більше свободи при засіванні наших піль. (2) Дайте нам більше свободи в продаванні наших продуктів. (3) Дайте нам більше волі, щоб ми могли конкурувати і (4) Дайте нам більше волі від урядового вмішування. Бенсон заявив, що фармери дістануть ці свободи, якщо Конгрес ухвалить ту фармерську програму, яку президент Айзенгавер цього року йому предложив.

Д-р Мілтон Айзенгавер за підвищення рівня навчання в середній школі

Балтімор, Мериленд. — Президент університету Джана Гопкінса д-р Мілтон С. Айзенгавер промовляв на зборах Реклямового Клюбу і проскутував такі зміни в навчальному матеріялі в середніх школах, які підвищили б рівень навчання в цих школах. На думку промовця рівень середніх шкіл обнижується, і ці школи стають заведеннями для посередніх і обмежених учнів. Тепер в середніх школах навчають дуже багато предметів, з яких учні вибирають собі потрібне число пунктів, і внаслідок цього численні учні не є докладно підготовані з таких предметів як математика, англійська мова, чужі мови, природа, історія та соціологія. Д-р Мілтон Айзенгавер сказав: „Я зліквідував би в середній школі навчання всіх периферійних предметів і збільшив би час на навчання тих предметів, яких навчається в академічних школах." Тих периферійних, доволі підготових до окремих звань, предметів треба навчати тільки тих учнів, які не думають студіювати в каледжах і університетах.

Д-р Вустер закликає не заспокоюватись після випущення „Дослідника"

Ню Йорк. — Директор комунікаційного відділу при Летунському Уряді Наукових Дослідів д-р Гарольд Вустер промовляв на конференції 4,800 римо-католицьких учителів в готелі „Ню Йоркер" і закликав американців, щоб не були самовдоволені з того, що 31-го січня ЗДА випустили свого першого штучного сателіта в кружляння довкола Землі. Д-р Вустер пригадував, що заслугу у випущенні сателіта мають і ті особи, які не були виховані в ЗДА, такі як д-р Вернгер фон Бравн і д-р Курт Г. Дебус, — німецькі експерти від керованих ракет, які тепер живуть в цій країні. Д-р Вустер сказав, що в ЗДА деколи ототожнюють високу життьову стопу і матеріяльний добробут із інтелектуальним станом. Але вже найвищий час зрозуміти, що навчання в середніх школах товариського співжиття і танків та куховарства — це замало, щоб можна втримати ся при житті в нинішньому часі, коли технологія стала не тільки військовою зброєю, але і зброєю в холодній війні. Наукових предметів треба починати вчити вже в дитячому садочку, а пізніше у всіх народних і середніх школах.

Сенатори пропонують збільшити допомогу безробітним

Вашингтон. — Демократичний сенатор Джан Ф. Кеннеді з Массачуссетс вніс законопроєкт на збільшення допомоги безробітним. Цей внесок спричинений тим, що в тижні, який закінчився 4-го січня цього року, число осіб, які побирали гроші з фонду безробіття, виносило 2,779,000 і було найбільше від січневого рекордового числа в 1950-му році, коли воно виносило на 400,000 менше. 9 інших демократичних сенаторів підтримує внесок сенатора Кеннеді, згідно з яким Конгрес мав би ухвалити однаковий закон про виплату безробіття, який від 1-го липня 1959-го року обов'язував би всі стейти, що тепер мають різні закони в цій справі. 1. Згідно з законопроєктом сенатора Кеннеді виплата безробіття тривала б не 26 тижнів, тільки 39 тижнів. Тепер число тижнів є різне в різних стейтах. 2. Висота безробіття мала б становити дві треті пересічної тижневої платні, яка є в даному стейті. 3. Вкладки на безробіття мусіли б платити всі фірми, які затрудняють принаймні одного працівника. (Тепер примусові вкладки є в тих фірмах, де працює найменше 4 робітники (-иці).

До Вашингтону прибув совєтський амбасадор М. А. Меншіков

Вашингтон. — 6-го лютого до столиці прибув новий совєтський амбасадор Міхаїл А. Меншіков, який прилетів на совєтському джетовому пасажирському літаку. На летовищі „Френдшіп", яке є між Вашингтоном і Балтімором, вітав нового амбасадора представник державного департаменту. Меншіков заявив журналістам, що „прибуває як амбасадор миру, приязні і співпраці." Він сказав, що сподівається після недавно заключеного порозуміння між ЗДА і СССР в справі культурної виміни в „найближчому майбутньому також і нормалізації торговельних справ." Меншіков прийшов на місце Георгія Н. Зарубіна, який був амбасадором у Вашингтоні 5 років. Меншіков був міністром закордонної торгівлі і амбасадором до Індії. З ним приїхала і його дружина Евдокія, але їхні діти залишилися в Москві. Уряд ЗДА дав дозвіл на те, щоб совєтський джетовий літак міг привезти нового совєтського амбасадора. Літак приземлився без перешкод, але коли він ставав на шляху, на одному з трьох коліс трісла гумова опона.

В січні видано рекордову суму на будівельну програму

Вашингтон. — Представники департаментів праці і торгівлі повідомляють, що в січні цього року на будівельну програму видано рекордову для цього місяця суму — 3.3 більйона доларів. Ця сума була на 10 відсотків менша в порівнянні з груднем 1957 року, бо звичайно будівельна програма в січні зменшується, але вона була на 3 відсотки більша в порівнянні з січнем 1956 року і в річному відношенні становила 48.5 більйона доларів. В 1957 році видатки на нові будови в річному відношенні виносили 47.3 більйона доларів. — Архітектурний журнал „Форум" (лютневе число) передбачає що в найближчій декаді, це значить від тепер до 1967 року, видатки на будівлі винесуть 600 більйонів доларів, це значить, що вони збільшаться вдвоє в порівнянні з видатками на будови з попереднім десятиріччям. Економічний дорадник „Форум-у" Майлсе Колін заявляє, що може бути „клопіт тільки в тому, чи промисл зможе доставити стільки будівельних матеріялів, скільки буде треба.

25 летунських ліній домагаються збільшення оплат за лети

Вашингтон. — 25 крайових летунських ліній, яких літаки курсують згідно з розкладом летів, внесли прохання про дозвіл збільшити на 4 відсотки ціну за лети, а крім цього це пасажири мали б платити одного доляра за видання квитка. Рада Цивільної Аеронавтики заявила, що мусітиме дозволити на збільшення цін за лети. Це збільшення обов'язувало б вже від 10-го лютого ц. р. Воно відноситиметься і до тих квитків, які були давніше куплені, але ще не використані, якщо квиток був вже частинно використаний, то важна є давня ціна. Такі лінії просять про збільшення цін за лети: Аллеґені, Американ, Бонанца, Браніфф, Кепітол, Континентал, Сентрал, Делта, Істерн, Фронтієр, Лейк Сентрал, Моґавк, Нешенел, Норт Сентрал, Нортіст, Нортвест, Озарк, Пісмонт, Савтерн, Савтвест, Транс Тексас, Транс Ворлд, Юнайтед, Вест Ковст і Вестерн.

Обидві партії ЗДА таврують ароґанцію дипломатії Хрущова

Вашингтон. — Обидві керівні американські партії, — Республіканська і Демократична, устами своїх провідних сенаторів підтримали в четвер 6 ц. м. становище президента Айзенгавера у справі нової конференції „на вершинах" та водночас натаврували московську тактику персонального дискредитування державного секретаря Доллеса, як його настороженого супроти Москви і тому неприхильного до участи в конференції ЗДА з СССР. Від Республіканської партії заявились в цій справі сенатор Стайлес Бриджес з Ню Гемпширу, голова Політичної комісії республіканських сенаторів та Вільям Ф. Новленд, лідер республіканської меншости в Сенаті. Від Демократичної партії забрав в цій справі слово сенатор Майк Менсфілд з Монтани, член сенатської Комісії для закордонних зв'язків. Він заявив, що поки Джан Фостер Доллес є американським державним секретарем, то він не виступає за кордоном, як республіканець, тільки, як репрезентант держави. Він підтримав теж цілком становище Айзенгавера-Доллеса, що не можна переводити нову зустріч з большевицькими головачами без попередньої дбайливої підготови, яка гарантувала б успіх такої зустрічі. Сен. Бриджес з обуренням висловився про той уступ з останнього листа Булганіна з 3 ц. м., в якому він говорить про „упередження" (настороження) „декого" із потенціяльних членів конференції міністрів закордонних справ, з виразним натяком на державного секретаря Доллеса. Названий сенатор винував за цей зворот Булганінового листа не самого Булганіна, а Хрущова. „Хрущов певне збирається скликати засідання Президії своєї партії і заслати Доллеса до Зовнішньої Монголії, як це він зробив недавно з Молотовим" — говорив саркастично американський сенатор.

НАТО призначило свого дорадника в науково-дослідних справах

Париж. — Д-р Норман Ф. Рамзей, професор фізики в Гарвардському університеті, призначений науковим дорадником генерального секретаря НАТО Пола Генрі Спаака. Таке становище створено на грудневому з'їзді голів урядів 15-ох держав НАТО у Парижі. Хоча функції такого дорадника ще ніде докладно не спеціфіковані, проте — за пресовими інформаціями — він мав би стати осередком інформацій про військово-технічні досліди і винаходи в усіх країнах НАТО та, за посередництвом генерального секретаря НАТО, не допускати, щоб різні країни витрачали гроші й енергію на досліджування цієї самої справи, чи може вже відкритої і засекреченої іншою державою того самого бльоку. Річ іде про те, щоб усі члени НАТО погодились на постачання таких інформацій Нормонові Рамзеєві. Він довго нараджувався із Генрі Спааком у Парижі та вернувся до Кембриджу, Масс., щоб у березні виїхати на постійне до Парижу на свій новий пост. Д-р Норман Фостер Рамзей — це один із найвидатніших американських атомових фахівців-дослідників. Він має тепер 42 роки.

Ґаммершилда запросили до Москви

Об'єднані Нації. — Генеральний секретар Об'єднаних Націй Даґ Гаммершилд повідомив, що совєтський уряд запросив його приїхати до Москви і що він поїде туди з весною. Головна ціль тієї візити — переговори в справі розброєння.

Даґ Гаммершилд виголосив в Огайо університеті в м. Атенах, Огайо, промову, в якій доказував потребу користатися в міжнародних взаєминах більше тайною дипломатією, а менше публічними дебатами та промовами. Він заквестіонував твердження Вудро Вилсона про розв'язування міжнародних проблем у новітньому світі „публічними домовленнями". Публічне домовлення — це, за твердженням Гаммершилда, здорова вимога, але річ іде про те, щоб запевнити таким домовленням успіх, отже річ іде про засоби, які вели б до такої цілі. Поручаючи дво- і багатосторонні договори, підписувані в рямцях Об'єднаних Націй, Гаммершилд водночас підкреслив посередницьку ролю, що її відіграє в переговорах між різними партнерами він, генеральний секретар ОН. Користуючись довір'ям усіх членів ОН він — за його словами — не може виступати, як речник будь-якої третьої держави, а тільки може посередничити у вимінні поглядів між державами і робити це за засадами строгої дискреції.

Франція задумує скликати конференцію своїх африканських колоній

Париж. — Французький уряд проголосив своє бажання скликати на конференцію до Парижу французьких та автохтонних діячів із африканських територій, які в різній формі підлягають французькій адміністрації. На такій конференції була б мова про можливості реформи політичної структури Франції, щоб пристосувати її більше до зразка Британського Комонвелту. Згори передбачають, що на тій конференції автохтонні діячі вимагатимуть поширення теперішньої куцої автономії з пляновим розвитком до самостійности, а французи будуть намагатися зберегти якнайтіснішу єдність тих земель з Францією. Річ іде про французьку Західню та Рівникову Африку як також про Мадаґаскар. Згадані африкаські землі мають своїх репрезентантів у центральному французькому парляменті, але вони дуже нечисленні та ніяк не відповідають циферному і територіяльному станові тих земель. Реформа політичного устрою Франції в напрямку Федерації — була б революційною подією, коли зважити, що у Франції існує традиційний гін до централізування влади. Наслідком цієї централістичної анахронічної системи Франція втратила Індокитай, а від трьох років іде кривава війна в Альжирі.

ЗДА ВІДКИНУЛИ ПРОЄКТ НЕВТРАЛЬНОЇ СМУГИ В СЕРЕДНІЙ ЕВРОПІ

Вашингтон. — Закордонні амбасади З'єдинених Держав отримали з державного секретаріяту однозгучну інструкцію, в якій пояснюється неґативне становище американського уряду до так званого проєкту Рапацького — комуно-польського міністра закордонних справ, який під диктатом Москви запропонував проголосити Західню і Східню Німеччину вільною від будь-якої атомової зброї. На той випадок, мовляв, у Польщі теж не буде такої зброї; за даною згори інструкцією з Москви, Чехословаччина негайно приєднається до того проєкту, що й вона, мовляв, зречеться атомової зброї. Совєтський прем'єр Булганін включив цей проєкт у свому останньому листі до през. Айзенгавера з 3 ц. м., як одну з точок денного порядку для найближчої конференції „на вершинах", офіційно підтримавши його. Цей проєкт викликав серед західніх соціялістів, та й поза ними в деяких західніх колах, особливо в Англії, прихильний відгук. Сама Західня Німеччина зайняла до цього проєкту відразу насторожене становище, бо Москва не згадувала при цьому нічого про з'єднення Німеччини, а позбавлення нової західньо-німецької армії права мати атомову і ракетну зброю — відразу зоставило б її у безборонну позицію супроти совєтської армії. Тому й військовий штаб НАТО зайняв неґативне становище до того проєкту. Зокрема дуже різко поставилась до нього Франція, якій залежить на тому, щоб між нею і Совєтами був якнайсильніший німецький бар'єр, а не найслабший, і щоб майбутня війна не опинилась відразу на її території. Совєтський Союз має в самій тільки Східній Німеччині 22 дивізії проти 16 дивізій НАТО. „Невтралізація" Німеччини, яка мала б полягати в тому, щоб західні держави забрали свої війська з Західньої Німеччини, а Совєти зі Східньої, тому неприйнятлива для НАТО, що ЗДА мусіли би забрати свої війська поза Атлантійський океан, а Совєти всього на кількасот миль на европейському суходолі. — Страшенно трудно було б теж перевести у практиці таку міжнародну контролю, яка дійсно не допустила б до зламання большевицької умови в цій справі та до збереження їх засекречених арсеналів атомової зброї в Східній Німеччині, Польщі й Чехословаччині. ЗДА вважають теж, що „невтралізація" Середньої Европи безвартна і дуже небезпечна тоді, коли водночас Совєти ведуть політичний натуп на Середньому Сході.

У летунській катастрофі згинули найкращі британські футболісти

Мюнхен. — У четвер 6 лютого ц.р., англійський пасажирський літак, що зупинився був у Мюнхені по дорозі з Бєлграду до Лондону для доповнення пального, піднявшись вгору серед снігової заметілі — впав із висоти 60 стіп, зачепив об довколишні дерева й один 2-поверховий мешкальний дім, розбився та загорівся. У його руїнах згинуло, мабуть, 26 осіб, в тому числі вісім чільних англійських ґравців копаного м'яча та 7 або 8 англійських спортових звітодавців - журналістів. Літак мав 38 пасажирів і 6 членів залоги. Більшість пасажирів — це була одна з найкращих у світі дружин копаного м'яча, англійська „Менчестер Юнайтед", яка верталась з розгри в Бєлграді з югославською дружиною „Червона Зоря" (3:3). Із ними було 11 спортових звітодавців. Не зовсім докладні дані про вбитих й оцілілих пояснюються тим, що між оцілілими — майже всі без винятку — поранені, з них дехто помер в шпиталі. Між оцілілими є пільот літака та обидві стюардесси, але всі вони ранені. В Англії та всьому спортовому світі — жалоба, бо названа спортова дружина втішалася в міжнародному спортовому світі великою популярністю, а в Англії належала до гордощів народу.

Нассер проголосив 17 точок програми Арабської Держави

Каїро. — През. Нассер виголосив в минулу середу 5 ц. м. в єгипетському „парляменті" довгу промову, в якій накреслив рямці, що в них буде сформована нова З'єдинена Арабська Держава. Нассер назвав устрій нової держави „президентською демократією". Першою з 17-ох проголошених ним програмових точок є „уніфікація Арабської Республіки", дальшими точками — гарантія індивідуальної свободи (в диктаторській системі правління), вільні вибори (з кандидатами, що їх призначає президент та з існуванням тільки одної виборчої листи), незалежність суду (з суддями, призначуваними президентом), поділ нової республіки на два обширі з окремими „виконними радами", що їх призначує президент, збереження всіх дотеперішніх міжнародних договорів Єгипту і Сирії, сформування „національної унії", як єдиної політичної партії (керованої президентом) і т. п.

В АМЕРИЦІ

● **З соціяльного забезпечення** дістають у ЗДА пенсії 11 мільйонів осіб. З цієї суми припадає на: емеритів робітників — 6,200,000, жінок — 1,825,000, дітей — 1,500,000, вдів — 1,090,000, матерів — 325,000, старших віком батьків — 29,000, нездібних до праці осіб понад 50 років — 150,000.

● **За два тижні виставку** образів сера Винстона Черчилла що відбувалась в Кензес Сити в Мистецькій ґалерії Вільяма Рокгілла Нелсона відвідало 29,304 особи. Тепер її перенесено до Мистецького Інституту в Дітройті.

● **Державний секретар** Джан Фостер Доллес перестудився і два дні не відвідував свого бюра. 5-го лютого він з'явився до праці.

● **Науковці вважають,** що перший американський штучний сателіт „Дослідник" кружлятиме довкола Землі цілі роки. Але його радіоапарати перестануть подавати сиґнали через дватри місяці.

● **Пані Двайт Д. Айзенгавер** погодилася бути почесним головою на балі „Квітень в Парижі", який відбудеться 10 квітня в Ню Йорку, в готелі „Валдорф Асторія". Почесним головою цього балю буде президент Франції Рене Коті, а почесним гостем — французький амбасадор в ЗДА. Цей баль має дати 100,000 долярів прибутку, які підуть на французько-американські добродійні установи в ЗДА.

● **4,700,000 американських** скавтів цього тижня відзначають 48-роковини існування своєї організації. Президент Айзенгавер вислав з цього приводу телеграму, в якій підкреслює заслуги скавтів для піднесення величі Америки.

● **Колишній арґентинський** диктатор Хуан Д. Перон, який тепер перебуває в Домініканській республіці, звернувся із закликом до прихильників в Арґентині, щоб під час виборів 23-го лютого голосували за тих кандидатів, які є „проти тиранії". Давніше він закликав пероністів кидати до виборчих урн білі картки.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● **Річні Загальні Збори Об'єднання Українських Педагогів** відбулися в УНДомі у Торонто. Зборами керувала президія в складі: мґр. З. Зелений — голова, проф. Олександра Шантар-Бризгун і Яків Козловський — секретарі. По звітах членів управи, дискусії і уділенні абсолюторії обрано нову Управу в складі: мґр. Зенон Зелений — голова, заступник — Кекилія Паліїв, секретар — Я. Козловський скарбник — Омелян Схлепкович, прес. реф. Антоніна Горохович, бібліотекар — Микола Ничай, член — мґр. Марія Кінасевич, Анна Підгайна та Іван Сточанський — заступники.

● **Літературно - Мистецький Клюб „Козуб" у Торонті** влаштував концерт Ґаньи Шерей з Ню Йорку в залі Української Православної Громади при 404 Ветерст вулиці, в п'ятницю, 24 січня. Репертуар складався з 14 точок, переважно народних пісень.

● **Д-р Іван Кучерепа** зрезиґнував з посту радника Метрополії Торонто з огляду на перетяження працею, бо дня 10-го червня 1957 був вибраний з тої самої округи послом до федерального парляменту в Оттаві, де є членом різних комісій і підкомісій, а зокрема Комісії закордонних справ.

● **В п'ятницю, 24 січня у вечорі в Рояль Йорк Готелі в Торонті відбулась зустріч і пресова конференція з проф. Олександром Грановським** зі Міннеаполіс, який прибув до Торонта, щоб промовляти на Святі Державности і Соборности в неділю, 26 січня в Одеон Театрі. З рамени Екзекутиви КУК були приявні заступник голови д-р Павло Охітва, секретар д-р Степан Росоха і член Екзекутиви адв. Мирослав Романюк. Крім представників української преси були заступлені репортери і фоторепортери торонтонських щоденників: „Телеграм", „Гловб енд Мейлл" та „Торонто Дейлі Стар".

У СВІТІ

● **Кардинал Фрінґс,** німецький архиєпископ-примас з Кольонії, звернувся до німецького студенства з гострим Пастирським Листом, в якому перестерігає проти відродження звичаю давніх „буршів" — зводити з будь-якої дрібниці двобої і чванитися порізаними обличчями. Кардинал Фрінґс назвав цей звичай викликом на адресу Католицької Церкви. В різних західньо-німецьких високих школах ведеться палка кампанія „за" і „проти" двобоїв. Ректорат Високої Технічної Школи в Дармштадті заповів розв'язання таких студентських товариств, які толеруватимуть двобої.

● **Недалеко Дубліну** в Ірляндії переховується у шпиталі Сиріл Генрі Госкінс, який втік з Англії, щоб не відповідати перед судом за обвинувачення в знахурстві й видурюванні грошей від легковірних, яким він обіцяв чудесне вилікування. — Госкінс подавав себе за тибетанського ляму Льоґсанґ Рампу, або за д-ра Куан-Суо. Він видав книжечку „Третє око", в якій твердить, що внаслідок операції дістав третє „духове" око з чудодійною силою. Протягом року в Англії розійшлося 20,000 примірників цієї книжки. Приятелі Госкінса запевняють, що він ніколи не був в Тибеті і не переходив ніякої операції.

● **Наприкінці січня** і з початком лютого ц. р. в цілій Індії відбуваються поминки Ґанді, вбитому десять років тому. Президент Індії Раєндра Прасад і прем'єр Джавагарлал Неру молилися на тому місці, де 30 січня 1948 року молився Могандас Карамханде Ґанді, 79-річний духовий лідер індійського народу, державний муж і філософ, засновник школи ґандизму і виховник цілих поколінь. — Його застрелив під час молитви фанатик, прихильник строгого відокремлення „недоторкальних".

● **Болгарський бас** — Борис Крістов під час гостинного виступу в римській опері посварився з італійським тенором Карльо Лятіні, якому закинув бажання поставити себе в кращому світлі перед публікою. Вони відбули поєдинок на шпагах. Поранивши один одного в руки, припинили двобій, помирилися і рішили далі виступати разом на сцені.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

ПЕРЕДПЛАТА		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВИВЧЕННЯ ЧУЖИХ МОВ

Секретар здоров'я, виховання і добродійности Маріон Б. Фолсом, який з доручення президента Айзенгавера, разом із спеціяльним асистентом Президента в справах науки д-ром Джеймсом Кілліяном, мол., і головою Крайової Наукової Фундації д-ром Аленом Ф. Вотерменом, опрацьовує програму широкої урядової допомоги у виховній ділянці, — опублікував окремий рапорт про стан вивчання чужих мов у ЗДА і про конечність поширити ці студії на якнайширші кола молоді. У своєму рапорті Фолсом ствердив, що справа вивчення чужих мов у ЗДА стоїть куди гірше, як в будь-якій із більших світових держав. Згідно з наведеними ним у рапорті даними, тільки 15 процентів студентів американських середніх шкіл та каледжів студіює одну з чужих мов, і з 24 світових мов, що ними говорить понад 20 мільйонів людей, в цих школах і каледжах вивчають задовільно тільки еспанську і французьку мови. Мало в котрій із шкіл вивчають такі важливі сьогодні мови, як китайська, арабська, гіндуська й індонезійська. Дуже характеристичний факт, що в той час, як англійську мову вивчає в СССР яких десять мільйонів учнів, у З'єдинених Державах вчиться російської мови тільки 8,000 студентів. У зв'язку з цим Фолсом пропонує здійснити опрацьований ним плян підтримки для вишколу вчителів чужих мов і заснування окремих осередків для їх вивчання.

Конечність боротьби з мовною іґноранцією підкреслила також Американська Асоціяція Вчителів Модерних Мов в опублікованій нею статті п. н. „Вивчення слов'янських мов є життєважливою справою Америки", що її з уваги на важливість проблеми записано до Конґресового рекорду. Автори цієї статті стверджують з уболіванням відставання ЗДА в цій ділянці, зокрема у вивчанні слов'янських мов, знання яких є з різних оглядів дуже потрібним для інтересів ЗДА. У статті з'ясовується потребу використовувати для справи вивчення слов'янських мов існуючі парафіяльні школи, в яких „з невеликою моральною підтримкою федерального уряду можна відродити вивчення слов'янських мов", занедбане внаслідок незрозуміння, фальшивих поглядів та забобонів широких кіл громадянства. До категорії цих цілком фальшивих в основі і шкідливих для З'єдинених Держав Америки і для самої молоді поглядів належить переконання, що вивчення другої мови не дає дітям можливости вивчити добре англійську мову, і що англійська мова буде незабаром загальною розговірною світовою мовою, а тому немає потреби вивчати інші мови. Щоб поліпшити ситуацію в цій ділянці, згадана Асоціяція Вчителів Модерних Мов пропонує повести широку акцію серед батьків і вчителів, а з другого боку зацікавити цією справою парафіяльні школи, які мають чи не найбільше можливости вчити дітей уже змалку, крім англійської, другої мови, особливо мови тієї країни, з якої батьки дитини вийшли. Така акція, на думку авторів статті, допоможе направити існуючі у ЗДА ті занедбання у вивченні слов'янських мов, спричинені здебільша незрозумінням, а то й іґноранцією батьків.

Конечність вивчення, крім англійської, другої, передусім батьківської мови починають пропаґувати офіційні й громадські чинники в Канаді, де під цим оглядом ситуація багато краща, бо дуже багато канадійців володіють добре двома мовами, англійською та французькою. Представники українських церковних кіл в Канаді виступили уже навіть із пляном творити спеціяльні товариства охорони української мови, завданням яких було б пропаґування потреби вивчати, поруч англійської, українську мову, знання якої може бути в ближчому чи дальшому майбутньому дуже корисним, а то й життєвоважливим для інтересів канадійської держави і для добра української національної групи в Канаді.

Треба думати, що з'ясована секретарем Фолсомом конечність вивчення чужих мов і підкреслена Американською Асоціяцією Вчителів Модерних Мов потреба вивчання слов'янських мов у парафіяльних школах вплине на проводи українських парафіяльних шкіл, щоб вони поставили на відповідному рівні навчання української мови і постаралися про уважливіше ставлення до цієї справи збоку деяких учительських сил, зайнятих в школах. Багато в цьому напрямку можуть зробити батьки, вимагаючи, щоб діти систематично й основно вивчали в школі українську мову і цим самим ставали повновартісними громадянами Америки, здатними допомогти у потребі визвольній справі країни, з якої вони вийшли.

БІЛЬЙОН НА ДОПОМОГУ ШКІЛЬНИЦТВУ

27-го січня президент Айзенгавер переслав Конґресові своє „Звернення у справі освіти", згідно з яким федеральний уряд мав би впродовж найближчих чотирьох років видати більйон долярів на здійснення виховної програми. Однобільйонова федеральна допомога на виховні цілі узалежнена від того, що в той самий час стейти мусітимуть видати 600 мільйонів долярів на цю ціль.

Один більйон долярів на саму тільки підтримку в здійсненні виховних плянів — це досить поважна сума, але й вона не задовольняє демократичних членів Конґресу. Демократичний сенатор Дж. Вільям Фулбрайт з Аркенсо пропонує, щоб федеральний уряд, крім допомоги в навчанні, кожного року видавав на допомогу у вихованні по півбільйона долярів. Сенатор Лістер Гілл, голова Комісії Праці та Публічної Добродійности, і конґресмен Карл Еліот пропонують законопроєкт, за яким федеральний уряд мав би видати на освітні цілі впродовж шістьох років 3 більйони долярів.

Передбачається, що представники обох партій вноситимуть ще й інші законопроєкти в цій справі. Та це зовсім не значить, що Конґрес напевно ухвалить новий законопроєкт про допомогу в переведенні виховної програми, бо одночасно з цими законопроєктами появляться й перешкоди, які вже не раз не дозволили законодатній частині уряду виконати своє завдання в цій ділянці. До цих перешкод належать страх деяких членів Конґресу перед федеральною контролею шкільництва, яка могла б з'явитися одночасно з федеральною допомогою, релігійні різниці та розходження в справі шкільної сеґреґації.

У своєму „Зверненні в справі виховання" Президент заявив, що за освітню систему в цій країні відповідають головно стейтові та місцеві самоуправні власті і само громадянство, батьки шкільних дітей та вчительські організації. Але Президент признав, що, з огляду на безпеку країни, федеральний уряд також мусить цікавитися освітньою системою в найближчих роках. І тому він пропонує свою допомогу в переведенні виховної системи країни, „підкреслюючи потреби крайової безпеки" і зазначаючи, що вмішування федерального уряду в освітні справи є тільки тимчасове, викликане крайньою необхідністю збільшити число науковців і інженерів, потрібних для продукції оборонних засобів.

Запропонована урядом допомога в освітньо-науковій праці складається з двох частин: з програми Крайової Наукової Фундації і з програми департаменту здоров'я, виховання та добродійности. Департамент мав би розділити 882 мільйони долярів, а Крайова Наукова Фундація — дістати на свою працю решту більйона.

Крайова Наукова Фундація діятиме при допомозі наукових товариств та наукових установ при каледжах і університетах. Департамент здоров'я, виховання і добродійности діятиме на терені народних і середніх шкіл, дбаючи головним чином про те, щоб не пропадали для дальшої науки ті здібні учні, які досі через відсутність фондів не могли студіювати в академічних школах.

Уряд пропонує кожного року видавати 10,000 стипендій тим абсольвентам середніх шкіл, які своїми здібностями на це заслуговують. Частина призначених фондів мала б бути видана на влаштування наукових робітень та лябораторій, щоб поліпшити й поглибити навчання математики, хемії, фізики та інших предметів навчання в академічних школах.

Президент Айзенгавер в окремому пункті свого звернення говорить про навчання чужих мов. Знання чужих мов є дуже потрібне тепер, коли Америка відповідає за провід у вільному світі. Американці не знають мов азійських і африканських народів, а також мов, якими говорять народи держав Близького Сходу. Справа нашої безпеки — заявляє Президент — вимагає, щоб ці мовні недостачі були зліквідовані, і тому департамент виховання повинен виготовити в цій справі відповідну програму.

Ми вже згадували, що деякі члени Конґресу вважають шкільну програму Президента за невистачальну, і тому пропонуватимуть більші видатки на федеральну допомогу шкільництву. Навіть найбільші суми на цю ціль не будуть завеликими, бо в народному шкільництві є дуже велика потреба на учительські сили і шкільні приміщення.

Як бачимо, криза в шкільництві не є новою, а здається вона новою тільки тому, що на неї дивляться політики зі становища московського „Спутніка". Коли Америка переконає невірних Томів у тому, що вона зовсім не відстає в технології від СССР, якому вдалося на 4 місяці раніше випустити штучного сателіта, тоді з більшим спокоєм можна буде розв'язувати шкільну проблему, в якій найголовнішим пунктом є те, що вже тепер недостає 140,000 клясових приміщень і десятків тисяч кваліфікованих учителів.

З огляду на справу оборони країни, в урядовому проєкті особливо підкреслюється потребу підсилити навчання таких предметів як математика, хемія та фізика, і нічого не говориться про навчання гуманістичних предметів, які потрібні для формування світогляду й етичних основ майбутніх громадян.

В урядовому проєкті зовсім не згадується також про виховні справи в народних і середніх школах. А тим часом події в Бруклині, Н. Й., звернули увагу цілої країни на те, що виховну справу в американських школах занедбано. 41 школа у Великому Ню Йорку опинилася в такому становищі, що поліцисти мусять втримувати в них порядок. Кожний признає, що не можна з успіхом навчати в цих школах математики й фізики. Тому треба звернути увагу й на виховні проблеми в школах, хоч нюйоркські події мають лише місцевий характер, а не загальний.

Уряд пропонує більйон долярів впродовж чотирьох років на підтримку у реалізації виховних плянів шкільництва. Члени Конґресу напевно ухвалять цю суму, і, можливо ще й збільшать її. Але самих долярів тут замало. Треба змінити також навчальні й виховні методи в школах. Шкільну проблему треба розв'язувати не зі становища одної події, а виходячи з постійних потреб країни.

ПРОПАЩА СИЛА

На відміну від т. зв. пенсилвенських німців (про яких недавно була ширша згадка в цьому часописі), старі німецькі емігранти по інших місцях свого поселення показали себе як слабо відпорний елемент у Новому Світі і скоро потонули в американському морі. Колись це була дуже впливова й сильна етнічна група на цьому континенті, а тепер хіба старі німецькі імена показують на ті місця й середовища американського суспільства, що їм дала початок давня хвиля німецьких поселенців.

З кінцем 1957 р. на американському книжковому ринку появилася інтересна публікація на ці теми, що її написав декан Вестерн Різерв Юніверситі в Кентакі, проф. Карло Вітке, п. н. „Німецькомовна преса в Америці"*). Автор її належить до найбільших на цьому континенті живучих авторитетів з галузі ґерманознавства. Нижче подаємо з цієї публікації окремі думки, спостереження й факти, що під деяким аспектом мають велику вагу й для нас, американських українців і що є грізним „мементо морі" (пам'ятай про смерть!) для тих слабодухів українського роду, які забувають Шевченкове „хто ми, чиї батьків"...

Як відомо, розвиток американської важкої індустрії, який вчинив нашу країну передовою силою в світі, припадає на половину 19-го століття. Цей розвиток американського економічного потенціялу в поважній мірі завдячує Америка німецькій еміґрантській масі. На цьому благословенному континенті вона виявила себе такою здібною, працьовитою й динамічною, як і на европейському материку. Те саме треба сказати й про тутешнє фармерство, яке також в поважній мірі завдяки здібній німецькій расі піднесло економіку ЗДА.

Але німецька еміґрантська маса дуже скоро всякнула в тутешнє життя; давши так багато для розвитку цієї країни, вона сама розплилася в ній, майже безслідно щезла. Як пише в своїй праці проф. К. Вітке, ніякий чужинецький елемент в ЗДА не показав себе таким податливим для асиміляції, як ґерманський! Ілюстрацією цього є його джерельна студія над німецькою еміґрантською пресою, від найраніших її початків. Яка преса — така сила народу, групи, організації. Отже, студії над німецькою пресою, пише автор, це студії над німецькою еміґрацією в Америці.

Німецька преса в ЗДА, зазначує з притиском проф. Вітке, уже в другій ґенерації своїх читачів виявляла занепад. Лише пенсильвенські німці, завдяки своєму діялектові та релігійному чинникові, не засимілювалися так скоро, як це сталося з їхніми земляками по інших стейтах. Статистично занепад друкованого слова в німецькій мові виглядає так: у роках 1890-1900 виходило в ЗДА 800 часописів та журналів німецькою мовою, а в 1914 році залишилося їх 537; до 1920 року виходило 278 часописів і журналів, — до року 1930 було їх 200, а в 1950 році появлялося в ЗДА лише 60 періодиків, в тому числі шість щоденників. Відомий нюйоркський щоденник „Штаатсцайтунґ", заснований у 1834 році, є тепер єдиним повновартісним німецьким щоденником в ЗДА.

Проф. Вітке у своїй праці подав увесь матеріял в 13-ти розділах, в хронологічному порядку, починаючи від колоніяльних часів аж по трагічні для німецької еміґрації та її нащадків 1914-18 роки. Добу від того часу аж по наші дні називає він часами мертвецької тиші... Дуже драматичні є розділи „Траґедія війни" та „Чорна година", при чому, як пристало на німця, дуже об'єктивно та спокійно описує автор тодішні „полювання за відьмами", тобто атаки на німецьку пресу в ЗДА, що сипались на неї з усіх сторін, бо ж Німеччина кайзера Вільгельма творила політичний бльок центральних держав Европи, з якими Америка була на ворожій стопі.

Недавні часи німецького нацизму в Европі автор поминув зовсім, бо вони не внесли до порушеної ним тематики нічого цікавого. Мерця не порушать ніякі бурі і громи...

Окрему згадку присвячено питанню: що було змістом німецької преси в ЗДА у часах найбільшого її розквіту. В першу чергу цікавилась вона внутрішньо-американськими справами, політикою в найкращому розумінні цього слова, і в цьому аспекті зробила багато добра для нормалізації американських відносин в добі громадянських потрясень, воєн і революцій. Багато місця присвячувала вона американському законодавству і політичним справам столиці краю, Вашинґтону. Спеціяльну увагу звертала на расові соціяльні та релігійні проблеми молодої держави; зокрема, була довгими роками чемпіоном волі для чорного населення на півдні, гостро осуджувала невільництво. Зате справам і подіям „старого краю" присвячувано менше місця в тодішній пресі німецьких еміґрантів. Тут, на нашу думку, було джерело занепаду тієї преси! Без тісного контакту і кровно-традиційних сантиментів із країною свого походження струмінь нових, інакших обставин залле кожну еміґрацію, навіть таку сильну й велику, якою була колись німецька! Тоді вона — пропаща сила свого народу.

Далі довідуємось, що найчисленніша німецька преса існувала на терені Пенсилвенії. Перша німецька газета появилася у 1732 році, в Филаделфії. Також Питсбурґ, Гарисбурґ і ряд інших міст у цьому стейті мали свої газети. В 1848 році половина із сімдесяти німецьких часописів появлялася в Пенсилвенії. У

(Закінчення на стор. 3-тій)

*) The German-Language Press in America, by Carl Wittke. (Lexington, Ky.: University of Kentucky Press), стор. 312.

З наших буднів

ПРО ЩО ЛЮДИ ГОВОРЯТЬ

Ясна справа — цілий світ говорить нині про американського сателіта, щоб не вжити всім уже набридлої назви „спутнік". Та тут зразу мушу зробити критичну заввагу: якщо американцям вдався, нарешті, самий експеримент то не дуже вдалася їм назва їхнього сателіта. Ану, спробуйте вимовити, не поломавши язика, слово „Експлорер"! Не вийде діло.

Ну, як звав, так звав, але наш сателітичок уже крутиться довкола світу, передає нам по радіо музику сфер і так, здається, маневрує понад стратосферою, щоб не здибатися з своїм „старшим братом" — спутніком ч. 2.

На цю тему розповідають такого „джовка":

Американський і совєтський сателіти стрінулися в міжзоряних просторах і на привітання обидва зашварґотіли по-німецьки:

— Грюс Готт!

А один наш визначний політик і сталий бувалець клюбу „Лис Микита" запевняв мене під словом чести, що то німаки навмисне помогли змайструвати „спутніків" американцям і совєтам, щоб спровокувати між ними ракетну війну і цим способом пімститися за розгром Гітлера...

З гордістю можемо ствердити, що американському сателітові зробив поважну конкуренцію наш, український, а є ним — доктор Сас Яворський, бо про нього теж заговорила ціла Америка! І ще як!

„Десять років тому бездомний еміґрант, без цента при душі, сьогодні — приятель мейорів і губернатора, гордощі стейту Люїзіяна", — так пишуть американські газети про цього небуденного доктора ветеринарії, який, лікуючи симпатичні тваринки, знайшов ще час і змогу „викувати на бляшку" історію Америки. І, можна сказати, що це йому оплатилося, бо 64 тисячі долярів, які вже нібито має в кишені, нині пішки не ходять, навіть в Америці. Хай і дядько Сем забере свою чесну пайку, то все ж таки бідному головікові щось трохи залишиться.

Ну, але минулого вівтірка наш знаменитий історик дотягнув уже до 80 тисяч і заявив відверто містерові Марчові, що не вступиться зі стації, хіба його виженуть силою! Вел, хай попробують! Тоді стейт Люїзіяна проголосить сецесію з Унії...

Гроші, як сказав один мудрець, це добра річ, але є не тільки одна сторона медалі, один аспект виступу д-ра Саса Яворського на телевізії. Так щасливо склалося, що його екзамен з історії ЗДА зійшовся з святкуванням 40-річчя незалежности і соборности України. І всюди, куди не зійшла ще, не дописала наша політична пропаґанда, там напевно зійшла усмішка і жарти бистроумного і популярного вже в цій країні „Саса", а наші приповідки: „Добрий гість і дорога школа", — знає тепер кожний американець.

Коротко, пан доктор Яворський, гербу Сас, „зробив" добрі гроші, але й зробив добру роботу для всіх і за всіх нас. Тож, хай живе наша шляхта!

От, школа, що пан шляхтич не зможе взяти участи у Вечерницях „Свободи"! А буде там файна кумпанія, яка напевно дала б йому добри ради, як легко позбутися тих тисяч. Пан доктор радий був залишитися в Ню Йорку на цю суботу, але мусів летіти додому, бо він і Мама сильно вже стужились за своїми „сасенятами" (а є їх, славити Бога, аж п'ятеро"). Повезли їм гарні гостинці і нове число „Веселки".

Ікер.

„ТАЄМНИЦІ ЕСПАНСЬКОГО ДВОРУ"

Лондон. — У 19 віці були поширені в світі сенсаційні романи під цією назвою. Бурхливі події в Еспанії — революція, повстання, громадянські війни з участю різних претендентів на трон — давали матеріял для таких романів. Після встановлення в Росії большевицької диктатури і з поширенням комуністичних партій у різних країнах, з'являються спомини, романи, репортажі з діяльности всякого роду большевицьких „вождів". Це тепер заступає колишні „таємниці еспанського двору".

В січні вийшло чергове число газети „Ля Насіон Сосіяліст" у Парижі. Ця газета є органом „Комуністичного демократичного і національного руху" у Франції. Провід у цій групі має Оґюст Лекер, колись вірний товариш „вождя" — Морріса Тореза. Але як це буває часто в диктаторських партіях, Лекер, придивившися до політики своїх вождів, „збунтувався і покинув" партію. Звичайно, „вожді" прокляли Лекера, як „зрадника" і „аґента імперіялістів". Але він не змовчав і почав розкривати на шпальтах своєї газети різні таємниці французької компартії.

Із цих ревеляцій видно, яку вбогу ролю грали і грають „вожді пролетаріяту" — Торез, Дюкльо і інші начальники компартії Франції.

Як відомо, французькі комуністичні вожді у 1939 році, з вибухом світової війни сліпо виконували директиви з Москви: вести завзяту пропаґанду проти участи Франції у війні з Гітлером. Навіть 1940 року, коли Франція була окупована німецьким військом, „вожді" французьких комуністів проголошували, що цю війну французам накинули „капіталісти", і що боротьба проти небезпеки німецького імперіялізму була „леґендою", щоб „обдурити робітника".

Як стверджує Лекер у своїй газеті, комуністи Торез і Дюкльо дали директиви місцевим організаціям партії, щоб не робили спротиву і саботажу проти німецьких окупаційних армій. Лекер наводить слова із звідомлення члена центрального комітету компартії Оґюста Аве в 1939 році про тактику „вождів" партії:

„Улаштовувати маніфестації проти уряду і ставати на чолі їх, але ці маніфестації не повинні ніяк бути спрямовані проти німців".

Комуністам наказано домагатися, щоб владу в державі передали Терезові. Комуніст Аве зазначає в своєму звідомленні, що Торез у тодішніх обставинах міг би прийти до влади у Франції тільки як „ґавляйтер" Гітлера...

У своїй статті Лекер пише, що французькі комуністи в провінціяльних містах, одержавши такі директиви з Парижу, вважали їх за діло провокаторів. Тому вони хотіли вкинути в воду одного посланця, що приніс такі накази від Тореза.

Але це була помилка. В дійсності, комуністичні вожді засуджували на смерть тих членів партії, які не хотіли йти за їх наказами. Такий був комуніст Гіньон, що, всупереч директивам вождів партії, почав організувати повстання проти німецької окупації 1940 року. Коли Гіньон наприкінці війни домагався вияснення, чому його засуджено на смерть, Торез наказав його виключити з партії.

Лекер згадує в своїй статті цікавий документ компартії, виданий у Парижі 1941 року, за німецької окупації. Провід компартії домагався в цій брошурі леґальної діяльности партії, волі для комуністичної преси і пропонував німецькому окупантові створення „народного уряду" на чолі з комуністами, замість уряду Петена...

Яка була б дальша „політика" французької компартії супроти Гітлера, не можна тепер сказати: похід Гітлера на Схід зробив французьких комуністичних вождів в одну мить „патріотами" й „оборонцями".

Статті Лекера показують, що комуністи Франції переживають глибоку кризу.

П. А.

Олексій Воронин

У КИЄВІ СОРОК РОКІВ ТОМУ

(5)

Згадую про всі ці дрібниці, щоб ясно було, чому багато з подій тодішніх днів відбувалось перед моїми очима. Щоденні рейди з дому до праці, звідти просто на курси, з курсів пізно вночі додому — давали мені змогу бачити на вулицях Києва багато того, що могло пройти мимо уваги інших.

Так от, у п'ятницю 27-го січня, після чергової лекції професора-економіста Воблого, на катедру зійшов юнак в уніформі старшини української армії і, відрекомендувавшись посланцем Української Центральної Ради, гаряче закликав студентів відкласти набік книжки і вже завтра зранку з'явитися до військового штабу на Львівську 26 для негайного вирядження на фронт, під Київ, бо Республіка в небезпеці — червоний ворог на підступах до столиці. Нас, студентів, було понад 200. Після заклику несподіваного гостя, почалась дискусія. Але недовга. Бо виявився тільки один противник — співчуваючий комуністам, а пізніше й комуніст, такий собі Павло Хоменко. Його затюкали. Всі проголосували за добровільну самомобілізацію, і попрощались того вечора один з одним — до побачення на Львівській 26. Але що дорога звідти поведе на Крути — не знав ще ніхто.

Повертаючись додому з твердим наміром ще раз узятись за рушницю, хоч і опротивіла вона мені за час війни, з задуми був виведений я несподіваним злетом угору на Володимирській вулиці, за два бльоки від опери й зовсім недалеко від будинку Центральної Ради, фронтового типу червоно-зеленої ракети. Ще не встигла ракета розсипались кольористими бризками в синяві морозного неба, як з боку Печерська загриміли гарматні постріли і набої пролетіли понад будинком Центральної Ради й вибухнули десь у житлових кварталах.

Одночасно з Подолу почулася рушнична стрілянина. Я йшов у напрямку до Подолу. Приспішив ходу. Гармати бухали далі. На схрещенні Андріївського й Воздвиженського спусків дорогу перегородили багнети двох. Третій стояв, притулившись до стіни будинку. „Стой! Документи!" Я спробував збутись напасників маленьким крутійством: „Та в мене ж тільки-що перевірили..." „Гдє? Кто?" — Та ось недалечко, — кажу, — перед виходом на Софійський майдан, вояки..." — „А-а! Так то — правітельственниє... Так там уже успєлі?.." — А хто ж ви? — поцікавився я, показуючи посвідку з місця праці — „Дніпросоюзу" — „Ми — рабочая красная гвардія..." Посвідку мені повернули, бо назва установи Дніпросоюз — видно, їм імпонувала. Пропустили.

Це був початок большевицького повстання. Того у стьобаній ватянці, що питав у мене документів, через два дні я бачив на підступах до Софійського майдану серед багатьох примерзлих і снігом присипаних трупів — у нього були великі сивуваті вуса. Вдома того вечора я застав наказ правління й місцевкому службовців Дніпросоюзу — негайно з'явитись для охорони від озброєних банд продовольчих складів Дніпросоюзу. І з тієї ночі ще багато ночей довелося мені, разом з іншими службовцями охороняти велике подвір'я на Воздвиженській 1 і відбивати напади червоних грабіжників. Так я не пішов на Крути. А курси наші розгромила большевицька артилерія — тяжкий набій, пробивши дах, здемолював нашу викладову залю, і курси значно пізніше було відновлено вже в будинку самого Міністерства Земельних Справ, на Софійському майдані.

Майже два тижні (а що дванадцять днів і ночей, то вже напевно) неугавно тривав шалений гарматній обстріл Києва, набої руйнували й запалювали будинки, нищили цілі родини. На вулицях з усіх боків точилися бої. Володимирська перед телеграфом і далі до Подолу, особливо перед Старокиївським участком поліції, що кілька разів переходив з рук до рук, височіла барикадами з величезних катків телеграфічного кабелю, що довго ще потім залишились неприбрані на вулицях; довго валялись біля барикад і просто на вулицях та пішоходах присипані снігом трупи і тих і тих. Кулі джмелями літали в усіх напрямках — в стократ гірше, ніж то буває на воєнному фронті: там ворог тільки спереду, тут він був усюди.

Годинами тривали запеклі, смертоносні бої на горі Щекавиці, що так само не раз переходила з рук до рук. Довго і геройчно тримався будинок духовної семінарії, де від самого початку укріпився загін січовиків. Це він, той загін 3-го лютого, прорвавшись із оточення, блискавичним рейдом очистив від большевиків увесь Старий Київ, пробрався до Печерська й допоміг відбити від ворохобників Арсенал. Потім знову боровся з будинку семінарії, що стояв високо над Вознесенським спуском і стратегічно домінував над Подолом. Закінчив боротьбу тільки тоді, коли семінарія була цілковито зруйнована й підпалена гарматніми набоями — тими самими, що ними спалено й будинок Михайла Грушевського, де загинули неоцінені рукописи й документи української старовини, ретельно збирані поважним професором усе його життя.

Але то ще не все. 9-го лютого до Києва вдерся з своїми бандами полковник Муравйов.

Наклавши на місто контрибуцію — мільйон карбованців і подбавши, щоб ті гроші з населення були стягнені, колишній царський жандарм Муравйов розпустив по місту своє „військо", що кинулось оскаженілими шакалами — грабувати, нищити і вбивати-вбивати... Як доносила амбасада австрійського уряду з Києва своєму урядові 2 квітня 1918 року, самих офіцерів замордовано тоді в Києві 2,576.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Шикаґо, Ілл.

40 РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ В ШИКАҐО З УЧАСТЮ МІН. СТАРА З КАНАДИ І КОНҐ. Б. О. ГЕРИ.

Треба було докласти багато зусиль та піти на різні компроміси, щоб могти відсв'ятковати об'єднано 40-річчя Української Народної Республіки в Шикаґо. Але, при щирім хотінні і добрій волі представників обох центральних місцевих організацій (Об'єднання Українських Американських Організацій і Ліґи Американців Українського Походження), свято відбулося спільно і соборно, в дні 19-го січня ц. р. а приявність і активна участь в ньому двох чільних чостей — міністра праці в канадійському уряді — українця п. М. Стара, та конґресмена-демократа стейту Іллиной — п. В. О. Гери, придали святу поваги і величі. Після відіграння оркестрою СУМА американського, канадійського та українського гимнів, свято відкрив у залі школи Шопена (понад 1000 осіб), голова Об'єднання інж. Степан Куропась, вітаючи владику УАЦП. Преосв. Генадія в асисті духовенства, і Ігумена ЧСВВ о. Феццу та пароха церкви св. Миколая о. Сотера Голика, ЧСВВ, гостей та всіх присутніх.

Першою точкою програми було відчитання 4-го Універсалу Української Центральної Ради п. І. Мотулком, після чого слідувало відчитання проклямації губернатора Стейту Іллиной В. Г. Стретона та мейора міста Шикаґо Р. Й. Деллі (відчитав п. А. Забродський) про визнання 19-го січня „Українським Днем". З окремим привітом Зверненням від президента УНР в екзилі д-ра С. Витвицького, виступив М. Семчишин, який познайомив присутніх, хто це д-р С. Витвицький і які його заслуги для української державно-визвольної справи. Гучні і довготривалі оплески були висловом пошани і признання для президента УНР в екзилі. Після відчитання привіту від централі УККА слідували промови, які і змістом і формою придали святу високого рівня.

Започаткував їх промовою в англійській мові, представник Ліґи п. Ф. Васильківський. Адвокат М. Гінко представив достойного гостя конґресмена Б. О' Геру, який виголосив промову, в якій з драматичною експресією накреслив етапи розвитку українського державництва всіх періодів нашої історії і відмітив великий і творчий дух боротьби народу, що сьогодні складає блискуче іспит своєї видержливости і вірности своїм ідеалам. Промова виявила, що в особі конґресмена п. Б. О'Гери наша справа має щирого приятеля. — Головним українським промовцем на академії був проф. Р. Смаль-Стоцький. Прелеґент зупинився над одним з найболючіших питань нашої історії — причини нашої бездержавности, дошукуючись їх у наших власних провинах і помилках, а свої докази базував на нашій історії. Правда, можна б мати застереження, чи власне така, хоч би з найбільшою майстерністю заінтерпретована тема підходила під характер свята 40-річчя державности. Проте, вона викликала сильне враження на присутніх, що на поклик промовця, встаючи, шанували пам'ять тієї України, що похована на кладовищах, і тієї, що живе і бореться. Останнім промовцем був достойний гість з Канади мін. М. Стар, що промовляв в українській і в англійській мовах, заторкуючи ряд актуальних питань ідеологічного і політичного змісту, пов'язаних із боротьбою з московським комуністичним імперіялізмом. Зокрема відмітив участь українців у цій боротьбі і великий, духовий потенціял українців за кордоном, зокрема в Канаді та ЗДА. Закінчив свій виступ п. мін. Стар побажанням, щоб „наша Україна скоро знову стала самостійною і соборною державою".

Після перерви — представниці місцевого українського жіноцтва вітали дружину п. мін. Стара, вручаючи їй китицю квітів, слідувала

тів, а відтак слідувала мистецька частина, започаткована вже на початку свята коротким концертом духової оркестри СУМА під керуванням проф. І. Барабаша. В дальшій частині програми виступали: чоловічий хор СУРМА під керуванням проф. О. Плешкевича, та спеціяльно запрошені з-поза Шикаґо б. артист Київської Опери, баритон п. О. Мартиненко і співачка п-ні З. Мельниченко, яка при акомпанієменті проф. В. Шутя відспівала кілька пісень з українського і світового репертуару.

В ШИКАҐО ВІТАЮТЬ МІН. М. СТАРА

Зліва направо: пані Іванів, ред. Семчишин, п. Домашевський, дир. Попадюк, дир. Пуцило, інж. Куропась, мін. Стар, пані Стар, пані Бережан, мґр. Гультай, пані Левчицька, д-р Оренчук, п. Ліневич.

У зв'язку з святом представники Об'єднання Українсько-Американських Організацій — у проводі з п. інж. С. Куропасем вітали міністра п. М. Стара та його дружину, що прибули на летовище в товаристві відомого українського діяча п. Е. Гультая. Вони проводили його з летовища до апартаментів у готелі Конрад Гільтон, де відбулася коротка товариська гутірка на актуальні теми, а ввечорі того дня заходом відомого українського діяча-мецената в Шикаґо-Південь, дир. банку Тризуба п. П. Пуцили, влаштовано в репрезентативній залі готелю Амбасадор вечерю для міністра з дружиною і для запрошених гостей. А в готелі Конґрес після закінчення Академії відбувся бенкет для учасників, в якому взяло участь багато осіб.

М. Семчишин.

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ

ҐАЙДЕНАВ, НІМЕЧЧИНА ПРАЦЯ УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ

З нагоди вінчання дочки панства Девоінчуків панни Ольги під час весілля в Нюарку, Н. Дж., переведено збірку в сумі $31.30 і призначено її до розподілу поміж вчителів з Ґайденав в Німеччині, які під цю пору знаходяться в домах старців в Німеччині. Квоту цю я розподілив і від імені обдарованих складаю щиру подяку всім жертводавцям і ініціяторам збірки. Табір Гайденав в Півн.-Зах. Німеччині був чисто українським табором. Тут вперше по 600 роках неволі стрінулися дві вітки українського народу, східні і західні українці. Тут заложили вони українську школу. Тут зустрілися на педагогічній праці українські вчителі зі східних і західних земель. Тут почалася їхня праця над національним освідомленням нашої дітвори. Праця гайденавських вчителів не пішла намарно, бо сьогодня їхні вихованки в далеких заморських країнах, як палкі українські патріоти очолюють самостійницький рух і з вдячністю згадують своїх давніх вчителів. І ми вдячні їм, що духові скарби знань і любови своєї батьківщини знайшли в їхніх душах так голосний відгомін.

Фарель, 15 січня 1958.

Юськевич Ізидор,
колишній вчитель з Ґайденав,
а тепер голова М.П.У.Е.Н.
в Фарелі.

12-ЛІТНІЙ УКРАЇНСЬКИЙ СКРИПАК — ПЕРЕМОЖЦЕМ КОНКУРСУ

На обрії українського музичного мистецтва, зокрема його скрипкової ділянки, появився многонадійний талант: Андрій Заплатинський, дванадцятилітній учень 5-ої кляси у Филаделфії, та Сетлмент Мюзік Скул в тому ж місті. Андрій Заплатинський (нар. 9 березня 1946 р.), який грає на скрипці від 5-го р. життя, здобув неабиякий успіх: у конкурсі Филаделфійської Оркестри (для виконавців до 13-го року життя) він став переможцем і внаслідку цієї перемоги виступить як соліст з цією оркестрою у суботу, 8-го лютого, в черговому, третьому, „дитячому" конкурсі, виконуючи Вівальді концерт А дур. Цей твір, до речі, тільки недавно віднайшли в Італії і нашому Андрійкові припала честь виконати цей концерт уперше в Америці.

Дванадцятилітньому віртуозові - скрипакові Андрію Заплатинському треба побажати якнайкращого успіху в його виступі і в дальшій праці. Серед українського доросту він займає рідке й відповідальне положення: у майбутньому репрезентувати, як скрипак, українську музику й українську культуру. Щасти Боже! Ар.

Держ. департамент пошукує супровідників-перекладачів

Ню Йорк. — Державний департамент повідомляє, що його представники будуть в днях від 17-го до 28-го лютого ц. р. в канцелярії Уряду Праці при 119 П'ята Евеню в Ню Йорку відбувати інтерв'ю з тими кандидатами, які хотіли б працювати як супровідники-перекладачі. Кандидати повинні мати загальну освіту, яка відповідала б рівневі каледжу та плинно володіти англійською мовою й одною або кількома іншими мовами. Ці супровідники-перекладачі мали б бути компаньйонами чужинних провідних людей і техніків, які подорожують по ЗДА. Початкова платня від $18 до $22 денно і дієти від $12 до $17 денно. Можливість постійної праці з річною платнею від $4,525 до $6,390. Голоситися між 9 год. перед полуднем і 5 год. по пол. в Ню Йорк Стейт Емпльоймент Оффіс, 119 Фіфт Аве, Ню Йорк, в днях від 17 до 28 лютого, телефон Ореґон 7-9100.

Читайте українські книжки а газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

ПРОПАЩА СИЛА

(Закінчення зі стор. 2-гої)

80-их роках минулого століття в самій лише Филаделфії виходило шість щоденників! Сьогодні появляється там лише один скромний німецький тижневик, що його в 1951 р. почали видавати два нові еміґранти з Німеччини.

Ще одне цікаве явище занотовано в цій публікації: відома під час першої світової війни антинімецька нагінка (як висловлюється проф. Вітке — „гістерія"), що її головною метою було знищення німецького друкованого слова в ЗДА — викликала зовсім протилежне явище. Замість прискорити смерть тієї преси, за психологічним законом протиакції, самозбереження — припізнено цей процес занепаду на яких десять років!

Преса є барометром живучости кожного народу, зокрема ж його еміґрації. Тому студія проф. Карла Вітке над колишньою німецькою пресою в ЗДА — це також студія над еміґрацією цього народу. Американські українці мають змогу не одного навчитись і не одного устерегтись, на плюсах і мінусах інших етнічних груп у цьому краю, що глибоко респектує свободу слова, мову, культуру й традиції своїх громадян.

Ділимося сумною вісткою з Родиною і Знайомими, що з Волі Всевишнього, заснув навіки, дня 1-го лютого 1958 року, проживши 68 років,

НАЙДОРОЖЧИЙ МУЖ, БАТЬКО ДІДУСЬ І БРАТ

✝

Іван БЕЛЕЙ

бувший Радник Окружного Суду в Сяноці.

Похорон відбувся у вівторок, дня 4-го лютого 1958 р., о год. 9-ій рано, з похоронного заведення п. Павла Гаріса в Рачестері, Н. Й.

У глибокій жалобі:

ЮЛІЯ — дружина
ЛЮБА і ДАРІЯ — доньки
Д-р ТЕОДОР і ЮРІЙ з Родиною — брати
Роман ДОМБЧЕВСЬКИЙ — зять
ЗІРКА — внучка

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. — Т-во ім. Лесі Українки, 171 Відд. повідомляє своїх членів, що Річні збори відбудуться в четвер, 13-го лютого 1958 р., о год. 8-ій веч., в залі УНДому при 433 Гобокен Еве. Проситься членів прибути на ці важні збори, на порядку яких є вибір нової Управи на 1958 рік, як також вибір делеґата та його заступника на конвенцію УНСоюзу. — М. Процик, преде.; С. Раєн, секр.

ЧЕСТЕР, Па. — Відд. 352 ім. св. Арх. Михаїла, повідомляє, що в неділю, дня 9-го лютого 1958 р., відбудеться місячні збори, у приміщенні укр. кат. Гор. Клюбу при 2nd & Thurlow Sts. На порядку дня: вибір делеґата на конвенцію та його заступника. Присутність обов'язкова. — Витязь, преде.; Щербак, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. — Т-во „Клюб Поступовий, Відд. 76, повідомляє, що місячні збори відбудуться в середу, 12-го лютого 1958 р., о год. 7-ій веч., в УДомі — 433 Hoboken Ave. На тих зборах буде вибір делеґатів на конвенцію УНСоюзу й інші важливі справи. З уваги на це просимо всіх членів прибути. — І. Патуляк, преде.; П. Костик, секр.

БАЙОН, Н. Дж. — Б-во св. Арх. Михаїла, Відд. 213, повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, що на річних зборах, які відбулися 25-го січня 1958 р., був переобраний той самий Уряд, а саме: В. Салій, преде.; І. Сомик, заст.; М. Данько, кас.; А. Басараб, фін. секр. і рекорд. секр.; В. Савран, заст. секр.; М. Росоловський і П. Бойко, Контрольна Комісія; Д. Лаба, опікун хворих. Збори відбуваються що другий вівторок по першім, так що слідуючі місячні збори відбудуться 11-го лютого 1958 р., о год. 7-ій веч., в УНДомі при 35 W. 19th St. Проситься всіх членів прибути. На порядку: вибір делеґата на 24 конвенцію УНСоюзу і багато інших справ, які не були полагоджені на річних зборах. Довгуючих членів проситься принести свою вкладку, бо інакше Управа поступить згідно зі статутом. —

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством більшити кадри ідейних українських працівників.

На Флориді оскаржено 30 осіб за спробу вислати зброю на Кубу

Маямі, Флорида. — Федеральний прокуратор Джеймс Гілмартин повідомив, що 30 особам вручено акти оскарження за те, що змовлялися вислати зброю кубинським повстанцям Фіделя Кастра, які оперують в кубинській провінції Орієнте. Цих змовників заарештовано в Біг Пайн Кі, і пізніше їх звільнено за кавцією. 17-го лютого має початися проти них судова розправа. Їх оскаржують в тому, що змовлялися вивезти із ЗДА зброю на Кубу, амуніцію та інше воєнне приладдя. Під час арештування поліція сконфіскувала кружляк „Філомар III", на якому були кріси, автоматичні пістолі та медикаменти. За незаконний вивіз зброї грозить кара 5-ох років тюрми. Оскаржені — це кубинські політичні втікачі, але є між ними і такі, які мають вже американське громадянство. Всі вони є прихильниками Фіделя Кастра.

Будуть змінювати погоду при допомозі водневих експльозій

Вашингтон. — Дорадчий Комітет Президента для Контролі Погоди стверджує, що незабаром люди зможуть контролювати погоду при допомозі водневих (нуклеарних) експльозій в атмосфері. Цей комітет переслав президентові Айзенгаверові додатковий звіт, в якому стверджується: „Коли ми докладніше пізнаємо динаміку атмосфери, тоді буде можливо контролювати погоду при допомозі більшої скількости хемікалій або, що є можливіше, при допомозі гарячі термонуклеарної енергії. 2. Океанічні струми мають вплив на клімат і погоду і людина зможе зміняти курс струмів і тим самим зміняти погоду й клімат цілих країн. — 3. Проби з штучним дощем вдавалися на малих відтинках, і їх можна застосувати на більшу скалю. Американські науковці перестерігають, щоб ЗДА не дали себе випередити на цьому полі іншим країнам.

● На міжнародних лещетарських змаганнях в Бад Гаштайн (Австрія) першу нагороду здобув 22-річний син власника готелю, Посль Рідер з Тиролю. Другим прийшов до мети також австрієць, Тоні Зайлер, третім — японець Хіяру Ігая, а четвертим — американець Буд Вернер.

Голова Ради Економічних Дорадників передбачає економічну поправку в половині року

Вашингтон. — Голова Президентової Ради Економічних Дорадників Реймонд Дж. Солніє зізнавав на Підкомісії Видатків в Палаті Репрезентантів і твердив, що економіка країни почне поправлятися в половині цього року. Він твердив, що важко сподіватися економічної поправи вже в першій чверті цього року, але він передбачає, що „господарський зріст почнеться вже в половині цього року". В тому часі збільшиться число затруднених, а підприємці почнуть знову збільшувати видатки на фабричні інвестиції. — Президент Забезпеченевого Інституту Голбар Дж. Джансон заявив в доповіді в Арізонському університеті, що тепер підприємці повинні слідити, коли почнеться ріст економіки, щоб скористати з тієї зміни, що настане в господарці країни, яка тепер переходить час пристосування до нових обставин.

Короткі Вістки

● Західньо-німецький міністер оборони Франц Штравс признався, що нова німецька армія матиме протилетунські ракети, але, мовляв, для повного використання їх у випадку війни Німеччина потребує сильного летунства.

● 30-го січня 1958 року минуло 25 років від часу приходу до влади в Німеччині Адольфа Гітлера. З цієї нагоди вся німецька преса і багато закордонних газет принесли статті, в яких затавровано ролю консервативних німецьких кіл, що промостили шлях Гітлерові, використавши незорієнтованість 85-річного маршалка Гінденбурґа.

● Дункан Сандіс — англійський військовий міністер, що в останній світовій війні був комендантом протиракетної оборони. Д-р Вернер фон Бравн — керівник німецької дослідної лябораторії, в якій винайдено ракети V-1 і V-2, був його найбільшим ворогом. Тепер Дункан Сандіс вислав ґратуляційну депешу Вернерові фон Бравнові, що як натуралізований американський громадянин, є одним із керівних учених у розвитку американських ракет і штучних сателітів.

У суботу, 8-го лютого кожний мешканець Ню Йорку й Околиці має зайнятий вечір: УНДім — ВЕЧЕРНИЦІ „СВОБОДИ"